

Řezbářových scén desatero
objasní ti teď moje pero:

I
Démokrit, stár již, v stínu stromu
na kameni a s knihou k tomu;
kočky, psi, všeliká zvířena
kol něho kruhem je složena;
ty tvory on co anatom si žádá,
černá žluč, kde uvnitř sídlí, bádá.
Nad ním nebeská je báh
a Saturn, melancholie toť pán.

II
Nalevo odtud kraj se zaskví,
Žárlivost kde má svoje panství.
Jeřába, ledňáčka, volavku tu zříš,
dva kohouti vztekli chystají se v kříž,
dva zuřiví býci razí k útoku,
puzení vpřed žárem touhy v rozkroku.
To vše jsou symboly; a ty sám v meditaci
zkoumej, co značí vše ta zvíř a ptáci.

III
V řezbě, jež vpravo položena,
Osamělost je znázorněna.
Kočka, pes, jelen, laň tu dřímá,
zajíc i králek v kout se skrývá,
netopýr, súva v tmavém háji
melancholicky prodlévají.
A jestli snad krásou nezáří,
s výtkou se obrať k řezbáři.

IV

V opačném sloupci, ruce křížem,
Milenec v lásku svou je vhřížen,
s pokleslou hlavou, mlčenlivý,
popěvek komponuje libý;
loutna a knihy kolem nohou
ješitnost znázorniti mohou.
A chceš-li o něm vědět víc,
nuž pohlédni na vlastní líc.

V

Hypochondr je opřen v lokti,
bublavý bol mu v boku soptí,
tlačí mu na svaly i klouby,
trápení s chorobou se snoubí.
Kolem něj z apatyky sklínky,
flakonky, gáza na náčinky.
Toť důsledky Saturnových znaků,
jak svrchu psány na oblaku.

VI

O řadu níže Pověřivý,
strháván zmatenými čivy,
v modlitbách klečí, ruce spíná,
od strachu k naději se kývá,
muka horší vkládá v sebe,
než bys dal za samo nebe.
Jak jenom lituji tě, nebohý!
Kterou jsi zaklet hvězdou z oblohy?

VII

Šílenec, tvář navždy v grimase,
zběsile do všech stran dívá se,
leží, spoutaný v řetězech,
a lomcuje s ním hlučný vztek,
ač neví proč. Tak jen koukej naň,

nablízku jeho obraz chraň:

jak věrná je to podoba!

Vždyť bez rozdílu jste vy dva.

VII, IX

Níž čemeřice s brutnákem,
dvě rostlin, co je živí zem,
jež melancholickou tíhu hojí,
ztiší bouř, která v duši brojí,
z mozku zažene husté páry,
jež mlží smysly jak zlé čáry.
Když choroba ta započíná,
věz: není lepší medicína.

X

A na závěr i autor sám,
posledním čtvercem rámován,
též vypočten v odění,
v němž dá se světu k nazření.
Mysl nepojmeš do nárysu,
jak hádat můžeš z jeho spisu.
Ješitnost ani marná pýcha
(ač mnoho jiných pro ně vzdychá)
nejdou příčinou portrétu:
jen tiskař chtěl ho míti tu.
Nuž vystříhej se jízlivosti,
posměšků, urážek či zlosti,
neb co od tebe shledá k sobě,
naroveň bude činit tobě.
Pohled' jen a dívej se v ty rysy:
jak on ti libý, on tě oblíbí si.
Já nyní – v jeho zastoupení –
pokynu ti už k rozloučení.

Autorův stručný popis melancholie

Διαλογικῶς

Když procházím se zcela sám,
nad směskou věcí zadumán,
když ve vzduchu si stavím hrady
bez lítostí a bez obavy
a v libých představách čas plyne,
tu pravím, že se jak řeka řine.

Melancholii nejhezčí

žádná jiná slast nepředčí.

Když o samotě ležím, bdím,
své chyby v duchu procházím,
pak tyranii; mocí zlou
mne strach a lítost posednou
a čas se belhá, rozkolíbán:
pravím, že se sotva hýbá.

Melancholii nejtěžší

žádný žal rmutem nepředčí.

Když skutky v duchu načrtávám,
libůstkám se pochechtávám,
u říčky či lesních hájů
nezřen, neslyšen si hraju,
pro mou duši to vše věští
blaho nejvyššího štěstí.

Melancholii nejhezčí

žádná jiná slast nepředčí.

Když sám si ležím, sedím, chodím,
smutky, trýzněmi se brodím,
z temných doupat volám steny,
obklopen jsa Furiemi,
tisíc trápení mou duši
pevně, nelítostně zkruší.

Melancholii nejtěžší

žádný žal rmutem nepředčí.

Ach, zdá se mi, že slyším, vidím
paláce, libou melodii,
města a hrady, krásné zpěvy,
působné dámy se mi zjeví!
Celičkový svět a jeho krásy
patří jen mně na všechny časy.

Melancholii nejhezčí

žádná jiná slast nepředčí.

Ach, zdá se mi, že slyším, vidím
skřety a duchy, pidilidi,
medvědy s useknutou hlavou,
stvůry, co v dštivé tůni plavou,
nářek a steny: srdce buší
a strachy svírají mou duši.

Melancholii nejtěžší

žádný žal rmutem nepředčí.

Tu dvořím se, tu líbám rty,
svou milou svírám v objetí,
mé smysly rozmarně si hrají
a já se cítím jako v ráji.

Fantazie mne vznítí znova:
neustále jsem zamilován!

Melancholii nejhezčí

žádná jiná slast nepředčí.

Vzpomenuv na vzlyky, slzy
vinou lásky, jak mne mrzí
ty ataky žárlivosti,
touhy, bolu, nespavosti!
Pozdě však! Nad lásky cit
nic nemá tak ostrý břit.

Melancholii nejtěžší

žádný žal rmutem nepředčí.

Druzi moji, jděte pryč.

Chci sám býti, v zámku klíč,
uzavřen jen s myšlenkami
v soukromí za závorami.

Pro mne žádný drahokam
nepřekoná býti sám.

Melancholii nejhezčí
žádná jiná slast nepředčí.

Samota! To moje hoře!
Jak když oblúda v temné noře,
ač vystrašená svitem dne,
tuší, že brzy zahyne,
a zděsí se tmy, i já mám strach
a již nyní se cítím na márách.

Melancholii nejtěžší
žádný žal rmutem nepředčí.

S králem světa bych neměnil.
Jsem uchvácen! Ach, jaký cíl
si ještě klást? Co víc než smích
a život v hříčkách příjemných
si přát? Mne nechte s pokojem!
Vždyť veselý a šťastný jsem!

Melancholii nejhezčí
žádná jiná slast nepředčí.

Ach, být raděj vězněm za mřížemi,
nejubožejším mezi všemi
žebrákem vprostřed neštěstí,
jen zbavit se těchle bolestí!
Jsem zoufalý až na sám doraz,
podej mi jed či nůž či provaz!

Melancholii nejtěžší
žádný žal rmutem nepředčí.